

Verksamhetsberättelse SUHF expertgrupp för kvalitetsfrågor 2020-2021

Fastställd 2022-03-09

Verksamhetsplan 2020-2021

Denna verksamhetsberättelse avser expertgruppens arbete för mandatperioden januari 2020-december 2021. Arbetet grundas i det övergripande uppdraget att främja ett nationellt erfarenhetsutbyte inom högskolesektorn när det gäller kvalitetsutveckling inom forskning, utbildning och administration. För perioden skulle uppdraget främst fokusera på systemfrågor avseende kvalitet inom såväl forskning som utbildning och administration. Expertgruppen hade vidare i uppdrag att samverka med andra grupper inom SUHF och även vid behov skapa undergrupper för särskilda arbetsuppgifter, samt skapa internationella kontaktytor.

Uppdraget specificerades i en verksamhetsplan som framtog vid slutet av föregående mandatperiod. Verksamhetsplanen diskuterades vid expertgruppens första sammanträde och fastställdes enligt följande:

1. Aktivt följa och påverka utvecklingen inför nästa cykel av det nationella kvalitetssäkringssystemet, inte minst granskning av lärosätenas kvalitetssäkring av forskning. Tillägg är att det ska täcka alla komponenterna inom UKÄ:s arbete, inklusive utbildningsutvärdering och tematisk utvärdering.
2. Tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett konkret förslag gällande skapandet av ett Högskoleobservatorium.
3. Aktivt följa och påverka VR:s pilotgranskning av Statsvetenskap.
4. Planera och genomföra en konferens om Kvalitet i administration i augusti 2021.
5. Följa händelser och utveckling inom området och initiera konferenser, särskilda uppdrag och andra aktiviteter när så är lämpligt. Särskild benämndes planen att samordna en konferens kring a) lärdomar från UKÄ granskning av kvalitetssystem för forskning samt VR pilot om utvärdering av forskningens resultat, och b) utveckling av UKÄ:s nya kvalitetssystem.
6. Intensifiera avstämning med andra SUHF expert- och arbetsgrupper kring kvalitetsfrågor. Kvalitetsaspekter återkommer i många olika former, och det viktigt att dra tydliga gränser om vad tillhör och inte tillhör till expertgrupp för kvalitetsfrågor. Ett exempel är den tematiska granskning för breddad rekrytering, som är delegerad till exempelvis Arbetsgruppen för högskolepedagogik och lärande, trots det har väsentliga kvalitetsdimensioner.

Ledamöter

Stephen Hwang, rektor, Högskolan i Halmstad, ordförande

Erwin van Rijswoud, kvalitetssamordnare, Örebro universitet, sekreterare

Bo-Anders Jönsson, vicerektor, Lunds universitet

Birgitta Bergvall-Kåreborn, rektor, Luleå tekniska universitet

Heidi Hansson, vicerektor, Umeå universitet

Magnus Bärtås, vicerektor, Konstfack

Åsa Kettis, avdelningschef, Uppsala universitet

Jan Zirk, högskoledirektör, Högskolan i Skövde

Clas Hättestrand, prorektor, Stockholms universitet

Åsa Ekberg, avdelningschef, Lunds universitet (från och med 2022-06-29)

Eva Pettersson, prorektor Blekinge tekniska högskola (från och med 2022-06-30)

Marita Hilliges, generalsekreterare, SUHF:s kansli.

Sedan har SFS utsett följande representanter till expertgruppen:

Tom Edoff (2020-01-01 fram till 2021-08-31)

Karl Kilbo Edlund (från och med 2021-09-01)

Möten

Expertgruppens hade ordinarie möten vid följande datum:

2020: 18 februari, 7 april, 12 maj, 11 juni, 26 augusti, 15 oktober, 11 december

2021: 22 januari, 14 april, 3 juni, 2 september, 22 oktober, 16 december.

Utöver första mötet i 2020 och sista mötet i 2021 hölls alla möten digitalt.

Expertgruppens aktiviteter utifrån verksamhetsplanen

En utbyggd och kvalificerad analyskapacitet inom SUHF (fd. Högskoleobservatorium)

År 2018 fick Lars Haikola i uppdrag av expertgruppen att utreda frågan om inrättande av ett Högskoleobservatorium. Uppdraget redovisades genom en rapport som blev klar 2019. Observatoriet skulle enligt förslaget vara högskolesektorns egna, oberoende analysfunktion ([länk](#)). Efter att rapporten färdigställts och presenterats för förbunds församlingen under 2019 arbetade expertgruppen under 2020 med att utifrån rapporten utforma ett konkret förslag till utformning av en analysfunktion. Efter presentation och diskussion i SUHF:s styrelse i slutet av 2019 och med medskick från styrelsen, arbetade expertgruppen vidare med att dels ta fram exempel på uppgifter och utredningar som observatoriet skulle kunna arbeta med, dels med att förbereda och genomföra en fördjupande diskussion på förbunds församlingen under hösten 2020, där bland annat prof. Barend van der Meulen från University of Twente presenterade hur Nederländerna använde sin motsvarighet till ett observatorium. Gruppdiskussionerna under förbunds församlingen dokumenterades och expertgruppen arbetade med att analysera synpunkterna. Det var tydligt från diskussionerna att det fanns en inte obetydlig andel av lärosätena som inte var helt övertygade om behovet av ett observatorium. Bland annat menade en del att om lärosätena skulle gå in med medel inom ramen för SUHF för att finansiera ett observatorium så var det viktigt att medlemmarna också hade god kontroll över att observatoriet gav tillräcklig nytta.

Utifrån synpunkterna från förbunds församlingen och efterföljande diskussion i SUHF:s styrelse arbetade expertgruppen om förslaget. Det gällde att tydliggöra och stärka kopplingen till SUHF och dess medlemmar. Detta ledde till att expertgruppen under senare delen av 2020 och i början av 2021 arbetade om förslaget och införde ett nytt begrepp: En utbyggd och kvalificerad analyskapacitet inom SUHF. Detta begrepp ersatte namnet Högskoleobservatorium. Genom namnbytet och de förändringar i beskrivningen av vad analyskapaciteten innebar fick förslaget en tydlig förankring inom SUHF och avdramatiserade förändringen eftersom SUHF sedan länge genomfört kvalificerade analyser antingen internt eller med hjälp av externa experter. Förslaget var att den utökade kapaciteten skulle hanteras av ett expertråd inom SUHF.

Förslaget föredrogs för SUHF:s styrelse vid ett möte i början av 2021. En presentation av det omarbetade förslaget presenterades också för förbunds församlingen i mars 2021. Därefter togs förslaget om hand av SUHF:s styrelse. Vid förbunds församlingen i oktober 2021 presenterade en enig styrelse ett förslag till beslut som i allt väsentligt byggde på expertgruppens förslag. Den största förändringen gällde volymen på satsningen som nu enligt förslaget var fyra miljoner kronor i årlig omsättning. Förbunds församlingen ställde sig bakom att inrätta en utbyggd och kvalificerad analyskapacitet och att denna kapacitet skulle hanteras av en expertgrupp. Däremot fattade förbunds församlingen inget beslut om finansiering och hur denna skulle fördelas bland medlemmarna.

Expertgruppens förslag till det nationella kvalitetssystemet efter 2022

Inom ramen för det nationella systemet för kvalitetssäkring av högre utbildning genomför Universitetskanslersämbetet (UKÄ) lärosätessgranskningar där lärosätenas kvalitetssystem för

utbildning utvärderas. Innevarande granskningscykel genomförs under perioden 2017-2022. UKÄ har aviserat att när den första granskningscykeln är slut kommer en ny metod och en ny vägledning att tas fram. I syfte att bidra till UKÄ i detta arbete har expertgruppen för kvalitetsfrågor under 2021 tagit fram ett förslag till förändring av bedömningsområden och bedömningsgrunder för lärosätessgranskningarna. Expertgruppen har haft som utgångspunkt att ett nytt system bör vara mindre resurskrävande och minimera överlappen mellan och inom olika utvärderingskomponenter, men ändå vara träffsäkert. Förslaget är tänkt att utgöra en inspiration för UKÄ i deras arbete med en ny vägledning.

Ett första utkast till förslag från expertgruppen presenterades i samband med SUHF:s web-konferens *Kvalitetssäkring i utbildning och forskning* den 12 mars 2021 (se nedan). Baserat på de synpunkter som framkom från lärosäten och andra intressenter inför och under konferensen arbetade expertgruppen om förslaget och skickade 10 juni 2021 ut ett reviderat utkast på remiss till lärosätena. Lärosätena var generellt positiva till de initiativ som presenterades och som syftar till att minska överlapp och tydligare gränsdragningar mellan olika granskningar, utvärderingar och den juridiska tillsynen, samt att hålla resursåtgången på en rimlig nivå.

Expertgruppen gjorde därefter ett antal mindre justeringar, i första hand i förtydligande syfte med utgångspunkt från lärosätenas remissvar, och planerar att överlämna förslaget tillsammans med en sammanfattning av och kommentarer på remissvaren till UKÄ under slutet av 2021.

Examenstillstånd för enskilda utbildningsanordnare

Efter att Brunnsviks folkhögskolan under 2020 har fått examenstillstånd för högskoleutbildning väcktes frågan om vad det betyder för högskolesektorn om flera nya utbildningsanordnare får examenstillstånd.

Uttalanden från dåvarande ministern för högre utbildning och forskning, Matilda Ernkrans, gav vid handen att det finns både en trend och ett önskemål att öppna upp högskolesektorn och använda denna väg för att främja breddad rekrytering. Särskilt betonades att konstnärliga högskoleutbildningar har stora svårigheter att bryta den sociala snedrekryteringen. Detta väckte viktiga frågor. Kan mindre och tydligt specialiserade utbildningsanordnare erbjuda en tillräckligt god akademisk miljö (vetenskaplig eller konstnärlig) med koppling till forskning? Behöver de bedömningsområden och bedömningsgrunder som tillämpas av Universitetskanslersämbetet även inbegripa krav på en större och bredare akademisk miljö för att säkerställa en hög kvalitet? Är den utveckling som kan skönjas med fler utbildningsanordnare bra för utvecklingen av Sverige som en stark kunskapsnation? Och vad betyder det för högskolesektorn som helhet om fler utbildningsanordnare som i huvudsak anordnar utbildning som tillhör en annan utbildningsform får tillstånd att utfärda examina?

För att kunna komma vidare i frågan gav expertgruppen i uppdrag till Karin Röding och Charlotte Abrahamsson att göra en utredning. I uppdraget ingick att problematisera och belysa frågor om tillstånd att utfärda examina enligt lagen om tillstånd att utfärda vissa examina mot bakgrund av det ovan redovisade. Detta inbegriper:

- behovet av reformering av lagen om tillstånd att utfärda vissa examina med beaktande av vilka krav som bör ställas för att en enskild utbildningsanordnare ska komma i fråga för examenstillstånd,
- behovet av reformering av Universitetskanslersämbetets bedömningsområden och bedömningsgrunder för examenstillstånd när det gäller kvalitetsaspekter för prövning om frågor av examenstillstånd kopplat till en tillräckligt god akademisk miljö,
- om den utveckling av examenstillstånd för enskilda utbildningsanordnare som har skett och kan ske enligt vad som beskrivits ovan främjar svensk högre utbildning, och

- om möjligt, en internationell utblick med jämförbara länder i fråga om utvecklingen av vilka utbildningsanordnare som får utfärda examina inom högre utbildning.

Uppdraget redovisades som en skriftlig rapport den 1 november 2021. Kort innan rapporten färdigställdes rapporterade författarna också dess huvudsakliga innehåll till Förbunds församlingen

Expertgruppen diskuterade slutrapporten vid sitt möte 16 december 2021 och kommer under kommande mandatperiod att presentera slutsatser och rekommendationer utifrån rapportens förslag.

Kvalitetssäkring i ramen av European Universities Initiative

Elva svenska lärosäten är i dagsläget medlemmar i ett Europauniversitet (EUI) och det kan bli fler i kommande utbyggnad. Det innebär att en ansenlig andel av alla svenska lärosäten nu är del av en EUI-allians och tillräckligt många för att det ska vara en nationell angelägenhet. En av alla frågor som bygget av dessa allianser för med sig är hur kvalitetssäkringen av gemensamma utbildningar ska gå till.

”Programme guide” för EUI säger att 'Quality assurance must be an embedded component to ensure that European Universities successfully deliver the expected results and achieve an impact going far beyond the impact an individual partner organisation could achieve'. Det är i dagsläget oklart vad det innebär för enskilda lärosätens nuvarande kvalitetssystem. Tidiga indikationer från olika allianser tyder dock på att det skulle kunna äventyra lärosätenas ägarskap. Om allianserna skapar detaljerade ordningar kan det leda till alla lärosätenas egna kvalitetssystem måste underordnas dessa, alternativt att lärosätena tvingas arbeta med dubbla system.

Expertgruppen menar – i likhet med den sk. SLUG-konstellationen (Stockholms, Lunds, Uppsala och Göteborgs universitet) – att den grundläggande principen är att det måste råda tillit mellan olika lärosätens och länders kvalitetssäkringssystem. Varje lärosäte ska kunna visa att det har ett kvalitetssäkringssystem i enlighet med ESG, men övrig detaljreglering bör undvikas. Det innebär att allianserna inte bör eftersträva likriktning av processer och metoder så länge de enskilda systemen uppfyller detta krav. Vidare ska ett lärosätets kvalitetssystem accepteras med automatik inom en allians om det är godkänt av aktuellt lands granskningsmyndighet (ett krav skulle kunna vara att granskningsmyndigheten är ENQA/EQAR-medlem). Enskilda gemensamma utbildningar ska - i förekommande fall - bara behöva godkännas och granskas av en granskningsmyndighet (igen förutsatt att myndigheten är ENQA/EQAR-medlem). Vi antar att varje enskild kurs/utbildning kommer att ha en ansvarig värdinstitution. Därmed ska det vara det lärosätets kvalitetssäkringsrutiner som gäller för att undvika dubbelarbete. Det måste i så fall berörd nationell granskningsmyndighet acceptera i sin tur.

Expertgruppen kommer att bevaka den fortsatta utvecklingen och i olika sammanhang föra fram – och vid behov ompröva/vidareutveckla - den linje som ovanstående ger uttryck för.

Konferens om kvalitet i utbildning

12 mars 2021 hölls en konferens om kvalitet för alla som ansvarar för eller arbetar med kvalitetssäkring inom högre utbildning. Konferensen fokuserade på nuvarande kvalitetssäkringssystemet och framtiden. Det blev en mycket välbesökt digital konferens med närmare 300 deltagare, och hade bidrag från ENQA, Faugert & Co., UKÄ, SFS och expertgruppen själva.

På morgonen var huvudtemat nuvarande kvalitetssystem. Tue Vinther-Jørgensen presenterade i egenskap av ordförande för bedömargruppen bakgrunden och utfallet för ENQA:s utvärdering av UKÄ. Det följdes av Göran Melin och Amanda Bengtsson Jallow (Faugert och Co.) som redogjorde för deras utvärdering av det nationella kvalitetssäkringssystemet i Sverige. Sammantaget gav ENQA:s och Faugert & Co. föredragningar mycket bra inspel till den diskussion som följde om vad UKÄ borde ta

med sig i arbetet framåt. Det var inte bara värdefullt för expertgruppens arbete men också för UKÄ, som deltog vid konferensen och tog del av diskussionsunderlagen.

Under eftermiddagen låg fokus mer på framtiden. Sveriges förenade studentkårer och expertgruppen presenterade sina synpunkter på framtidens kvalitetssäkring i Sverige. Det följdes av diskussioner i smågrupper om hur bedömningsområdena vid lärosätesgranskningar kan och bör förändras. Det blev mycket bra inspel från deltagarna även här.

Expertgruppen bedömer att konferensen var en lyckad insats för att främja en diskussion om nuvarande och framtidens kvalitetssäkring under SUHF:s regi.

Konferens Kvalitet i administrationen – förändrade arbetssätt

26 augusti 2021 hölls konferensen Kvalitet i administrationen, vilken har som målgrupp: Arbetsledande administrativa funktioner både inom akademi och inom verksamhetsstöd/eller funktion med ansvar för beslut i ärenden av relevant slag, t.ex. handläggare, ledamot/ordförande i utredande/beredande organ, rektor etc.

Årets konferens genomfördes för första gången på distans via det webbaserade verktyget Zoom och samlade ca 270 deltagare. Upplägget för konferensen var erfarenhetsutbyte genom interaktiva moment där inspirationsföreläsningar varvades med gruppdiskussioner. Tre inspirationsföreläsare var inbjudna: Kristina Palm – docent i industriell arbetsvetenskap vid KTH, Stefan Tengblad – professor i Human Resource Management vid Göteborgs universitet och Susanna Toivanen – arbetslivsforskare och professor i sociologi vid Mälardalens högskola. Inspirationsföreläsarna gav sitt perspektiv på *Förändrade Arbetssätt* med utgångspunkt från följande perspektiv: *Hållbart arbetsliv*, *Arbetsmiljö*, respektive *Medarbetarskap och ledarskap vid arbete på distans*.

Konferensen avslutades med paneldiskussion med publik där inspirationsföreläsarna utgjorde panel och där bl.a. följande övergripande frågor diskuterades *Hur hittar vi närvaro, kreativitet och ett arbetssätt som innebär att vi tillvaratar de erfarenheter vi skaffat under pandemin? Vad kommer det nya normala bli?* Sammantaget visade deltagarna uppskattning för såväl konferensen som helhet som för föreläsarna, val av tema samt på det sätt konferensen genomfördes. "Hållbarhet" framfördes som förslag på tema för nästa konferens.

UKÄ:s referensgrupp

Flera av expertgruppens ledamöter är också med i UKÄ:s Referensgruppen för nationellt kvalitetssäkringssystem. SUHF representerades under mandatperioden genom Birgitta Bergvall-Kåreborn, Magnus Bårtås, Stephen Hwang, Bo-Anders Jönsson och Anders Malmberg. Clas Hättstrand och Åsa Kettis ersatte Anders Malmberg och Bo Anders Jönsson fr. o. m. hösten 2021.

Under perioden har bland annat följande frågor behandlats i referensgruppen: Europauniversitet, EUUniQ och UKÄ:s kvalitetssäkring; nätverk för samordning av utvärdering, uppföljning och analys; kriterier för benämning av universitet; regeringsuppdraget om uppföljning av coronapandemins konsekvenser; metodutveckling av kvalitetssäkringssystemet post 2022; LSG forskning (vägledning och kvantitativa bakgrundsuppgifter); metodutveckling kopplat till utvärdering av specialistsjuksköterskeutbildningarna samt utveckling av lärosättestillsynen. Dialogen har varit god och konstruktiv, även om UKÄ inte alltid har kunnat tillmötesgå referensgruppens synpunkter fullt ut.

VR:s rådgivande grupp

SUHF representerades under mandatperioden i Vetenskapsrådets rådgivande grupp genom Bo-Anders Jönsson, Anders Malmberg och Åsa Kettis. Clas Hättstrand ersatte Anders Malmberg fr.o.m. hösten 2021.

Vetenskapsrådet (VR) har tagit fram ett förslag till en modell för nationella kvalitetsutvärderingar av utvalda forskningsämnen och tematiska forskningsområden, med syftet att stärka svensk forskning.

För att testa modellen genomförde VR en pilotutvärdering 2020-2021 av ämnet statsvetenskap. Under modellens utveckling deltog representanter från expertgruppen i VR:s rådgivande grupp. I det arbetet betonade expertgruppen lärosätenas egna ansvar för kvalitet i forskning, där UKÄ redan har ett uppdrag att granska lärosätenas kvalitetssystem. För att undvika dubbla eller konkurrerande utvärderingar, och ytterligare belastning av lärosätenas redan ansträngda resurser med olika utvärderingsinsatser, är det nödvändigt att VR:s utvärdering minimerar lärosätenas arbete. Genom vår rådgivning ändrade VR sina initiala planer och sänkte belastning så att lärosätenas arbetsinsatser för utvärderingen blev så små som möjligt. Resultatet från pilotutvärderingen av statsvetenskap presenterades av VR i augusti 2021, där en fortsatt dialog av modellens utveckling nu tas vidare mellan VR och expertgruppen.

Övriga punkter

Expertgruppen bjöd in gäster vid olika tillfällen. Utöver representanter från UKÄ (om kvalitetssäkring, examenstillstånd för enskilda utbildningsanordnare och UKÄ:s uppdrag att utvärdera konsekvenser av pandemin) och VR (om pilotutvärdering statsvetenskap) var Kjell Nyman, författaren av rapporten om högskolor, digitalisering och kvalitet (ESO) inbjuden i januari 2021.